

Мул С.А.

Результати дослідження нервово-психічної нестійкості співробітника правоохоронного органу

Мул Сергій Анатолійович, кандидат психологічних наук,
викладач кафедри соціальної психології та психотерапії,

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова; м. Київ, Україна

Анотація. В статті наводяться результати дослідження нервово-психічної нестійкості співробітника правоохоронного органу України та їх вплив на ступінь виконання посадових обов'язків в період нестабільної суспільно-політичної обстановки в окремо взятому регіоні держави.

Ключові слова: нервово-психічна нестійкість, співробітник, екстремальність, обстановка, схильність, стан

У сучасних умовах вирішальним фактором ефективного та якісного функціонування психології готовності до правоохоронної діяльності є сформованість і визначеність в співробітника психологічних рис, якостей, в поєднанні з професійно отриманими і набутими знаннями, навичками і вміннями такої діяльності. Адже персонал виконує завдання із протидії проникненню на територію України організованих, озброєних груп і окремих осіб, які загрожують суверенітету, цілісності держави, охорони суверенних рубежів.

Реформи, котрі відбуваються в суспільстві сьогодні вимагають кардинальних змін в організації органів охорони і захисту кордону, а також висувають неабиякі вимоги до професіоналізму офіцерів-прикордонників.

Професійна діяльність співробітника являє собою суспільно необхідне заняття, пов'язане зі здійсненням складних і відповідальних службових функцій в екстремальних умовах. Офіцери та підлеглі прикордонники мають специфічний режим військової праці.

Співробітник правоохоронного органу в процесі виконання оперативно-службових задач підлягають впливу великої кількості стресорів, які викликають фізіологічні та емоційні психічні зміни, що нерідко знижують працездатність, негативно впливають на самопочуття.

Співробітник правоохоронного органу, керуючи соціальними та трудовими процесами, змушений в силу обставин відчувати такі психічні стани, як стан невизначеності, дефіциту часу для прийняття оптимального рішення, стан психічної напруженості, гіпервідповідальності, фрустрації, які зумовлені усвідомленням того, що в своїй професійній діяльності він не застрахований від помилок.

Для співробітника правоохоронного органу важлива емоційна стабільність, яка дозволяє в екстремальних умовах активізувати механізми психологічного захисту, долати страхи, переключати увагу на необхідні раціональні рішення та дії. Таким чином, очевидним є необхідність наявності у співробітників певних психологічних характеристик, які допоможуть забезпечити йому якісне та своєчасне виконання оперативно-службових завдань. Отже, певні психологічні якості є складовою практичної психології готовності співробітника правоохоронного органу до виконання завдань в умовах ускладнення суспільно-політичної обстановки.

Враховуючи екстремальний характер бойової діяльності правоохоронців нами вивчено нервово-психічну нестійкість співробітників (НПН) з використанням методики «Прогноз».

Під НПН розуміють схильність досліджуваного до зривів нервової системи при значних фізичних, психічних та інших навантаженнях. Поняття НПН поєднує патологічні та перед патологічні особливості особистості, що знижує можливість адаптації офіцера до ускладнених, стресових умов оперативно-службової діяльності. Найчастіше вона спостерігається при акцентуації характеру, прикордонних станах. У її походженні головну роль відіграють біологічна неповноцінність нервової системи разом з несприятливими психічними і соціальними умовами.

Аналіз результатів психологічного дослідження за методикою «Прогноз» дозволяє виявити осіб з ознаками нервово-психічної нестійкості. Вона дозволяє виявити окремі дохворобні ознаки порушень особистості, а також оцінити ймовірність їх розвитку і проявів у поведінці й діяльності досліджуваного.

Шкала нервово-психічної нестійкості, яка відображає стійкість до стресів, вміння адаптуватися в нових соціальних умовах, рівень розвитку саморегуляції. Низький бал свідчить про надійний захист від дії стрес-факторів звичайних життєвих ситуацій, що базується на впевненості в собі, оптимістичності та активності. Навпаки, високий бал дозволяє припускати наявність депресивного синдрому, педагогічної занедбаності, психопатизації різних видів, які створюють передумови для імпульсивної поведінки, агресивного ставлення до соціального оточення чи відлюдкуватості, інертності, зниженої соціальної активності тощо.

Шкала – схильність до суїциду, дає змогу припускати наявність ознак депресивного синдрому, тенденцію у поведінці на самознищення або наявність факторів, які можуть призвести до самогубства. Тому високий бал за цією шкалою викликає необхідність додаткової співбесіди з обстежуваним, щоб визначити наявність психологічної проблеми.

Шкала – схильність до містичного зриву (або нервово-психічного). Високий бал за цією шкалою дозволяє припускати нестійкість емоційного стану, який виявляється у частих коливаннях настрою, підвищеній збудливості, дратівливості, недостатній саморегуляції. Крім того, за результатами тестування за цією шкалою можна одержати додаткову інформацію про надчутливість, недовірливість, замикання в собі, образливість тощо.

Дослідженням охоплено 124 співробітника правоохоронного органу:

В офіцерів з **НПН** навіть незначна невідповідність між вимогами, що висуває військова діяльність і можливостями особистості досліджуваного може призво-

дити до значних відхилень у поведінці та військово-професійній діяльності.

Отже, розпочнемо аналіз дослідження з групи співробітників у яких виявлено незадовільний та граничний стан **НПН**.

IV – незадовільна нервово-психічна нестійкість.

У 4-х досліджуваних (це становить 3,2%) виявлено незадовільний рівень нервово-психічної нестійкості і відносяться вони до **IV групи НПН**.

У 3-х з них (це становить 2,4%) виявлено схильність до **суїцидальної поведінки**.

У 4-х з них (це становить 3,2%) виявлено схильність до **містичних зривів**.

Прогноз несприятливий. Висока вірогідність зривів. Необхідне додаткове медичне обстеження психіатра, невропатолога.

Граничний стан – незадовільна нервово-психічна нестійкість.

У 4-х досліджуваних (це становить 3,2%) виявлено **граничний стан**.

У 3-х з них (це становить 2,4%) виявлено схильність до **суїцидальної поведінки**. У 3-ох з них (це становить 2,4%) виявлено схильні до **містичних зривів**.

Прогноз несприятливий. Ймовірна вірогідність зривів. Задовільна НПС.

У 26-ти досліджуваних (це становить 20,9%) виявлено задовільний рівень нервово-психічної стійкості і відносяться вони до **III групи НПС**.

У 3-х з них (це становить 2,4%) виявлено **не значну схильність до суїцидальної поведінки**.

У 3-х з них (це становить 2,4%) **значну схильність до суїцидальної поведінки**.

У 8-ми з них (це становить 6,4%) виявлено **не значну схильність до містичних зривів**.

У 10-ти з них (це становить 8,0%) виявлено **значну схильність до містичних зривів**.

Прогноз малосприятливий. Зриви можливі, особливо в екстремальних ситуаціях. Добра нервово-психічна нестійкість

У 68-ми досліджуваних (це становить 54,9%) виявлено добрий рівень нервово-психічної стійкості і відносяться вони до **II групи НПС**.

У 3-х з них (це становить 2,4%) виявлено **не значну схильність до суїцидальної поведінки**.

У 3-х з них (це становить 2,4%) **значну схильність до суїцидальної поведінки**.

У 24-х з них (це становить 19,3%) виявлено **не значну схильність до містичних зривів**.

У 11-ти з них (це становить 8,8%) **значну схильність до містичних зривів**.

Прогноз сприятливий. Зриви маловірогідні.

Висока нервово-психічна нестійкість.

У 22-х досліджуваних (це становить 17,8%) виявлено високий рівень нервово-психічної стійкості і відносяться вони до **I групи НПС**.

Не виявлено схильність до **суїцидальної поведінки** ні в кого з співробітників.

У 1-ого з них (це становить 0,8%) виявлено **не значну схильність до містичних зривів**.

Прогноз сприятливий. Зриви майже не вірогідні. Можна рекомендувати на спеціальності, які потребують підвищеної НПН.

Враховуючи результати дослідження за методикою «Прогноз» можна стверджувати, що 22 співробітника правоохоронного органу, (це становить 17,8%) мають високий рівень нервово-психічної стійкості і відносяться вони до **I групи НПС**. Вони мають здатність діяти без напруження в складних умовах оперативно-службової діяльності, успішно виконувати поставлені завдання, ефективно керувати персоналом та приймати виважені рішення. Їх дії спрямовані на досягнення цілі окресленої оперативно-службовою діяльністю.

Такий стан нервово-психічної стійкості забезпечує:

– ефективну організацію оперативно-службової діяльності персоналу;

– неухильне виконання визначених завдань;

– в умовах дефіциту часу швидко приймати виважені рішення;

– швидко і чітко сприймати, відтворювати, аналізувати та реалізувати інформацію, що надходить;

– можливість на основі професійних знання, загальних закономірностей і принципів функціонування підлеглого персоналу, як єдиного механізму, перейти до вирішення будь-яких безупинно мінливих ситуацій прикордонної обстановки;

– уміло керувати персоналом, забезпечувати професійне зростання підлеглих.

Отже, підсумовуючи результати нашого дослідження можемо констатувати, що в умовах ускладнення обстановки в окремо взятому регіоні держави 68 співробітників правоохоронного органу (це становить 54,9%) мають добрий рівень нервово-психічної стійкості і відносяться вони до **II групи НПС**, а 26 досліджуваних (це становить 20,9%) мають задовільний рівень нервово-психічної стійкості і відносяться вони до **III групи НПС**. В ситуаціях ускладнення обстановки всі вони здатні приймати адекватні обставині рішення. Але для цього їм необхідно прикласти дієво вольові зусилля. Підвищити самоконтроль над власним емоційним станом і чим більше напруження тим більшу активність їм необхідно проявити. Для них важливо цілковите розуміння поставленого завдання і бездоганне виконання його підлеглими. В разі безладу щодо злагодженості дій підпорядкованого персоналу вони губляться у прийнятті виваженого, доцільного рішення.

8-ім співробітників (це становить 6,4%) мають **граничний стан** з них 4-ри досліджуваних (це становить 3,2%) мають незадовільний рівень нервово-психічної нестійкості і відносяться вони до **IV групи НПН**. В складній обстановці в даних співробітників на психологічному рівні проявляються негативні явища, спостерігаються і виражаються вони в загальній дезадаптації поведінки, в гальмуванні набутих навичок (тим сильніше чим складніші дії), в неадекватних реакціях на різкі несподівані подразники, зниження працездатності, в розподілі та переключенні уваги, з'являються зайві, безпідставні, імпульсивні дії, розгубленість і неможливість зосередитись на виконанні завдання, знижується психологічна стійкість і продуктивність операцій мислення. На службі знаходяться в постійній напрузі, зосередженості, концентрації на тому що відбувається навколо, навіть коли це непотрібно. Такий стан постійного напруження приводить до виснаження нервової системи і психоемоційних зривів, від

агресії до стресу, і до глибокої депресії. У результаті стресу зростає особистісна тривожність, замкнутість, нерішучість, байдужість. У такий спосіб тривала чи інтенсивна дія стресових умов погіршує результати діяльності, призводить до порушення міжособистісних відносин, викликає різні порівняльні зміни в психофізіологічній організації, є причиною не адаптивних особистісних змін, зокрема, емоційної і мотиваційної сфер співробітника правоохоронного органу.

Біоенергетичні порушення викликають невротичні розлади, а їх усунення призводить до набуття навичок впевненої поведінки. Кожен організм намагається підтримати баланс, який постійно порушується, а потім відновлюється, коли потреби задоволені чи усунуті. Співробітник, відповідно до принципу саморегуляції підтримує, свій баланс із середовищем за

допомогою постійного усвідомлення тих проблем, що виникають у ньому самому або спричиняються середовищем. Тому особливу увагу слід приділяти розвитку готовності приймати рішення і робити вибір у даній момент.

Для підвищення професіоналізму співробітника правоохоронного органу доцільно удосконалювати організаційну складову цього процесу. Організаторські здібності – це здатність, з одного боку, організовувати колектив, а з іншого – правильно організувати свою роботу. Важливе значення мають також винахідливість, діловитість, конкретність і цілеспрямованість у роботі, розвинене почуття відповідальності за бойову справу, висока компетентність, уміння налагоджувати дії підлеглих, надавати їм допомогу.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Смирнов Б.А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях / Б.А. Смирнов, Е.В. Долгополова. – 2 изд. исп., доп. – Х.: Из-во Гуманитарный центр, 2007. – 292 с.
Smyrnov B.A. Psykholohyya deyatel'nosti v ekstremal'nykh sytuatsyyakh / B.A. Smyrnov, E.V. Dolhopolova. – 2 yzd. uspr., dop. – Kh.: Yz-vo Humanitarnyy tsestr, 2007. – 292 s.
2. Томас У., Ф. Знанецкий: Методологичні помітки // Американська соціологічна думка. Тексти. – 1994. – С.343.
Tomas U., F. Znanets'kyu: Metodolohichni pomitky // Amerykans'ka sotsiolohichna dumka. Teksty. – 1994. – S.343.
3. Теоретичний аналіз методів дослідження у віковій та педагогічній психології // Психологія: Республік. наук.-метод. зб./ НДІ психології УРСР. – К., 1984. – Вип. 23. – С. 3-16. – Бібліогр.: 18 назв.
Teoretychnyy analiz metodiv doslidzhennya u vikoviy ta pedahohichniy psykholohiyi // Psykholohiya: Respublik. nauk.-metod. zb./ NDI psykholohiyi URSR. – K., 1984. – Vyp. 23. – S. 3-16. – Bibliohr.: 18 nazv.
4. Уилсон Р. А. Новая Инквизиция. – К.: Янус, 2001. – 240 с.
Uylson R. A. Novaya Ynkvyzitsyya. – K.: Yanus, 2001. – 240 s.
5. Шимко В. А. Загальні психологічні критерії оцінки надійності особового складу силових структур // Збірник наукових праць / Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних сил України. – К., 2001. – Вип. 8. – С.109-112.
Shymko V. A. Zahal'ni psykholohichni kryteriyi otsinky nadiynosti osobovoho skladu sylovykh struktur // Zbirnyk naukovykh prats' / Tsentral'nyy naukovo-doslidnyy instytut ozbroynennya ta viys'kovoyi tekhniky Zbroynykh syl Ukrayiny. – K., 2001. – Vyp. 8. – S.109-112.
6. McCunn M. Trauma Readiness Training for Military Deployment: A Comparison Between a U.S. Trauma Center and an Air Force Theater Hospital in Balad, Iraq/M. McCun, York Gregory, Jon Mark Hirshon [et al.]/ Military Medicine.- 2011.- V. 176, No. 7, July. - P. 769-776.

Mul S.A. The result of the research of nervous and mental instability of the law enforcement officers

Abstract. The article presents the results of the research nervous and mental instability of the law enforcement officers of Ukraine and their influence on the degree of performance of official duties in the period of unstable social and political situation in a particular region of the state.

Keywords: nervous and mental instability, employee, extremes, circumstances, tendency to, condition

Мул С.А. Результаты исследования нервной и психической нестабильности сотрудников правоохранительных органов

Аннотация. В статье приводятся результаты исследования нервно-психической неустойчивости сотрудников правоохранительных органов Украины и их влияние на степень выполнения должностных обязанностей в период нестабильной общественно-политической обстановки в отдельно взятом регионе государства.

Ключевые слова: нервно-психическая неустойчивость, сотрудник, экстремальность, обстановка, склонность, положение